

Öğrenmeyi Öğrenme Stratejilerinin Öğrencilerin Dördüncü Sınıf “Yaşadığımız Yer” Ünitesini Öğrenmelerine ve Kalıcılığa Etkisi

The Effect of “Learning To Learn Strategy” on The Student’s Learning And Permanency of 4th Grade Unit “The Environment We Live”

Ali MEYDAN*

ÖZET

Sosyal Bilgiler öğretiminde öğrencilere hazır bilgiyi aktarmaktan ziyade, var olan bilgilerden yeni bilgilere nasıl ulaşacaklarını kavratmak önemlidir. Öğrenmeyi öğrenme, kişinin mevcut bilgileri kullanarak, yeni durumlar için gerekli bilgiyi üretmesidir (Özden, 2002). Öğrencilere yeni bilgiler kazandırmak için önceki bilgilerle nasıl ilişki kurması gerektiğini öğretmek, bilgiyi nasıl sistematik hale getirip örgütlebileceği, çok yönlü, soyut, eleştirel, yaratıcı, yapıcı, bağımsız, mantıklı ve analitik düşüncenin kazandırılması, onlara bilgi aktarmaktan daha önemlidir (Ormrod, 1990).

Bu çalışmada, sosyal bilgiler dersi coğrafya ünitelerinin işlenişinde öğrenmeyi öğrenme stratejilerine dayalı olarak gerçekleştirilen öğretimin öğrencilerin başarıları üzerindeki etkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Öğrenmeyi öğrenme stratejilerine dayalı olarak öğretim yapılan deney grubuyla, geleneksel öğretim yöntemleriyle öğretimin uygulandığı kontrol grubunun başarıları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. Deney ve kontrol gruplarının ilk ve son test başarı durumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

3. Deney ve kontrol gruplarının toplam kalıcılık puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Bu çalışmada “ön test-son test” kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Yarı deneysel desen kullanıldığından dolayı evren ve örneklem seçimine gidilmemiş, bunun yerine çalışma grubu alınmış ve grupların eşitliği üzerinde durulmuştur. Hazırlanan ve geliştirilen başarı testi deney ve kontrol grubundaki öğrencilere ön test, son test ve kalıcılık testi olarak uygulanmıştır.

Öğrenmeyi öğrenme stratejilerine dayalı olarak öğretim yapılan deney grubunun başarı ortalaması ve kalıcılık puanlarıyla, geleneksel öğretim yöntemleriyle öğretim yapılan kontrol grubunun başarı ortalaması ve kalıcılık puanlarında deney grubu lehine anlamlı fark bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Öğrenmeyi Öğrenme, Geleneksel Öğrenme Yöntemleri, Sosyal Bilgiler Öğretimi.

Çalışmanın Türü: Araştırma

ABSTRACT

The main feature of today's world, the pace of change is growing. However, individuals learn beyond the boundaries of the school, outside school and school learning is making also extremely important.

Therefore education should be a process that serves three purposes.

1. Education is helps student's current and future educational needs to realize
2. Students' own physical and mental capabilities, limitations and learning profiles to help discover.
3. Educational needs will be needed to determine the knowledge, skills and attitudes for behavior, learning profile to help get the appropriate ways

These three goals should be noted that based on "Learning to learn", but isn't "information spade work".

Learning is a very personal matter. There isn't one study/learning skill or strategy that works for every person in every situation. Therefore, learning to learn strategies are about learning what you know, learning what you don't know, and learning what to do about it.

To learn how to learn can be done? It is possible to be listed as follows:

- Access to information from various sources,
- Information problem solving, decision making and blue-print for the purpose of use,
- Information in daily life use,
- The computer as a tool to be able to access information to provide, etc.

In teaching Social Studies, rather than giving the ready-to-use knowledge, making the students comprehend how to reach new information from the present one is important. “Learning to learn” is the person’s producing the new information for new situations using the present information (Özden, 2002). To make the students gain new information; teaching them how to make links with the previous information; how to make the information systematic and organized, making them gain versatile, abstract, critical, creative, constructive, independent, logical and analytic thinking are more important than giving them the information (Ormrod, 1990).

* Yrd. Doç. Dr., Mersin Üniversitesi

In this research, it is aimed to search the effect of teaching Social Sciences Geography Units through Learning to Learn Strategy on students' success. From this aspect, the answers to these questions are sought:

1. Is there a meaningful difference between the success of experiment group taught through learning to learn strategy and the control group taught through traditional teaching methods?
2. Is there a meaningful difference between the first and the last test success states of experiment and control groups?
3. Is there a meaningful difference between the total permanence points of experiment and control groups?

The study carried out in the first semester of 2004-2005 academic year in the city of Konya. In the study the 4th grade students of a primary school were involved. In order to decide on control and experimental groups a pre-test employed on five different classes, and two classes which had closest results in points were selected and randomly chosen as experimental and control groups. According to this class 4E is named as experimental, and class 4C is named as control group.

In this study, half experiment pattern with pre-last test control group in used. As half experimental pattern in used, the choice of universe & example isn't needed, rather than that, study group is used and the equality of groups is emphasized. Prepared and developed success test is applied to students in experiment and control groups as pre-test, last-test and success test.

The data obtained from pupils are analysed by using SPSS for Windows package programme. From the data analysis the following results obtained:

1. 1.When the pre-tests for both groups the results indicate that there is a no significant difference in favour of experimental group.
2. 2.When the post-tests for both groups the results indicate that there is a significant difference in favour of experimental group. This means that in the post test students in experimental group are more successful than students in control group.
3. 3-Experiment and control group pretest-posttest score differences both groups compared the results between the end of the test results there is no significant difference in favor of the experimental group. This means that in the post test students in experimental group are more successful than students in control group.
4. 4-The comparison of pre-test and post-test results on experimental group indicate that there is a significant difference in favour of post-test of experimental group.
5. 5.The comparison of pre-test and post-test results on control group indicate that there is a significant difference in favour of post-test of control group.
6. 6.When control group's post-test and long-lasting learning test compared there is a meaningful difference in favour of the post-test of control group.

As a result of the findings from research that can be put forward suggestions are:

According to the research results to learn about learning strategies and practices where we live, our unit in the natural environment on the success of students thought to make a positive impact, the other courses and learning issues for the use of learning strategies are needed to.

- School students where they not only learn, but also effective thinking, learning skills they should be places
- Textbooks and teacher manuals in learning about learning strategies could be effective should include.
- Learning to learn about strategies and different learning strategies books, periodicals and magazines sent to schools should be provided
- Learning strategies and learning about learning in-service training courses and seminars should be held more frequently.
- For students and teachers with learning strategies should be followed periodicals, brochures should be prepared to complement deficiencies.
- Learning strategies at all levels of education and training should be given to the importance, especially in schools of teacher candidates to work as teachers trained in this area should be provided to begin.
- Exams to students and academic success as well as development, research-scientific attitudes, life-long learning habits, effective interpersonal relationships, effective thinking, learning skills, such as the purpose of the features must be won.

Keywords: Learning to learn, Traditional learning methods, teaching social studies, geographical units

Type of Study: Research

GİRİŞ

Yaşadığımız yüzyılda bilim ve teknolojiye meydana gelen değişim ve gelişimler, bilgi miktarının da katlanarak artmasını sağlamış ve bilginin nasıl elde edileceği, mevcut bilginin nasıl kullanılacağı karmaşık bir nitelik kazanmıştır. Bununla birlikte bireylerin öğrenmeleri okul sınırlarının dışına taşarak, okul dışında ve okul sonrasında öğrenmeyi de son derece önemli bir hale getirmiştir.

Bugünkü dünyanın temel özelliği, değişim hızının giderek artmasıdır. Buna paralel olarak bilgi de çok hızlı bir şekilde çoğalmakta, mevcut bilgi ise aynı hızla zaman aşımına uğramaktadır. Değişen koşullar ve sürekli bir gelişimle artık belirli bir süre ile alınan örgün eğitimin yeterli olmadığı görülmüştür. Her geçen gün yenilenen, değişen ve gelişen bilgi birikiminin “yaşam boyu eğitim” kavramını gündeme getirdiği ve bunun da ancak öğrenmeyi öğrenen bireylerin yaşamlarında sürekli öğrenme ve çağın gerektirdiği niteliklere sahip bireyler olma yolunda çaba sarf etmeleri ile mümkün olduğu bir gerçektir.

Meydan'a (2004) göre bilgili insan geçmiş dönemlerde, her şeyi bilen ya da başkalarının ürettiği bilgileri beyinde depolayan kişi olarak ele alınmakta ve eğitim, daha çok var olan bilgi birikiminin, kültürel değerlerin ve yaşamsal becerilerin yeni yetişen kuşaklara aktarılması olarak görülmekteydi. Bugün ise bilgili insan; bilginin farkında olan, bu bilgiye ulaşmanın yollarını bilen, ulaştığı bilgiyi anlamlandırarak öğrenen, öğrenmiş olduğu bilgilerden yeni bilgiler üretebilen ve ürettiği bilgileri sorun çözmede kullanabilen kişi olarak kabul edilmektedir. Öyleyse insan beyni, öğrenilen bilgilerin yığılmacı biçimde depolandığı bir yer değil; tersine etkin bir strateji merkezi olmalıdır. Bu nedenle eğitim, şu üç amaca yönelik bir süreç olarak anlaşılmalıdır:

1. Öğrencinin, mevcut ve gelecekteki eğitsel gereksinimlerinin farkına varmasına yardımcı olmak.
2. Kendi fiziksel ve zihinsel yeteneklerini ve sınırlamalarını, yani "öğrenme profilini" keşfetmesine yardımcı olmak.
3. Belirleyeceği eğitsel ihtiyaçlarının gerektireceği bilgi, beceri ve tutumlara yönelik davranışların, öğrenme profiline uygun yollarla ve bizzat kendisince kazanılmasına yardımcı olmak. (Bu üç amacın da "bilgi belleme"ye değil, "öğrenmeyi öğrenme"ye dayalı olduğuna dikkat edilmelidir) (Ekinci, 2005).

Bilgi miktarının ve bilgiye ulaşma hızının son derece artmış olması, bu kadar bilgiyi öğrencilere nasıl öğreteceğiz sorusunu da beraberinde getirmiştir. Artık öğrencinin bütün bu bilgileri bilmesi yerine, bu bilgileri nereden nasıl bulabileceği ve bunları kendi yaşamına nasıl uygulayacağını öğretmek daha önemli hale gelmiştir. Bu bakımdan bilgiyi hayata geçirme ve gerektiğinde mevcut bilgilerden yeni bilgilere ulaşabilme becerisi, bilginin bizzat kendisinden daha anlamlı hale gelmiştir. İşte bu noktada öğrenmeyi öğrenme son derece önemli olmaktadır.

Öğrenme, gerçek anlamda, öğrenmeyi öğrenmekle başlar. Öğrenmenin olması için bilginin, ihtiyaç, amaç ve hedeflerle ilişkilendirilmesi ve sorgulanması gerekir, aksi halde bilgi öğrenilmez; ezberlenir. İşin içine ezber girerse duyulan, okunan, anlatılan bilgilerin çok azı bellekte kalır. Ancak öğrendiği bilginin ileride ne işine yarayacağını bilen ve sorgulayan öğrenci niçin öğrendiğini keşfederek, kendine özgü hatırlama yöntemlerini, bilgileri ilişkilendirmeyi öğrenecek, analiz, sentez ve yorum yapabilme becerilerini de geliştirecek ve öğrenmeyi öğrenecektir.

Geleneksel öğretim yöntemlerine göre her şey büyük oranda öğretmene göre planlanmışken, modern yöntemlerde ve öğrenmeyi öğrenmede ise öğrenci merkeze alınmış ve öğretmene artık rehber olma ve öğretirken öğrenme görevi yüklenmiştir. Bu bakımdan temelde ders konularının yerine, çocuğun doğası, kapasitesi ve ilgileri yer almakta ve öğrencinin öğrenim sürecine aktif olarak katılması esas olmaktadır.

Eğitim genel anlamda, "istendik davranış değiştirme ya da oluşturma" sürecidir. İstendik davranışların bireyin kendi yaşantısı yoluyla meydana getirilmesi gerekmektedir. Bireyin kendi yaşantısı yoluyla davranışında meydana gelen değişme ise öğrenmedir (Senemoğlu, 1998, 92).

Eğitim ile öğrenme kavramları arasında, süreç bakımından özdeşlik, fakat olaya bakış yönünden farklılık vardır. Süreç her ikisinde de davranış değişikliği oluşmasıdır. Eğitim öğretmenin işidir ve öğretim verebilme çabası önemlidir. Bu yüzden denilebilir ki eğitim öğrencide öğrenmeyi oluşturabildiği oranda başarılıdır (Yorulmaz, 2001, 2).

Öğretme kavramının arkasında birtakım bilgilerin öğrenciye aktarılması vardır. Eldeki bilginin herkes için tek doğru olduğu kabullenmesi öğrenmeyi değil, öğretmeyi ön plana çıkarmıştır. Bilimsel bilginin her şeyi açıklama gücüne sahip olduğuna inanıldığı için bu bilgi üzerinde öğrencinin fazlaca yapacağı bir şey yoktur (Allender, 1991, 21).

Bilginin doğası hakkındaki yeni değerler öğrenme ve öğretme süreçlerinde değişmeler meydana getirmiştir. Bu alandaki başlıca değişme, öğrenme ve öğretme süreçlerindeki ilgi odağının öğrenmeden yana kaymasıdır. Öğrenme ve öğretme hakkındaki yeni bilgiler öğrenmenin parmak izi gibi kişiye özgü bir olgu olduğunu, herkesin öğrenme türü, hızı ve kapasitesinin farklı olduğunu, uygun öğrenme imkânı sağlandığında öğrenemeyecek birey olmadığını ortaya koymaktadır (Özden, 2002, 20).

Çağ bilgisinin değişkenliği ve bilimdeki hızlı gelişmenin bu bilgiyi sürekli olarak yenilediği, geliştirdiği günümüzde hangi bilgiyi öğreneceğiz? Nasıl öğreteceğiz? Sorularıyla karşı karşıya kalınmıştır. Bunun paralelinde bilginin aktarılması giderek bir amaç olmaktan çok, bir yöntem sorunu haline gelmiştir (Fındıkçı, 1998, 19).

Bilginin doğasındaki ve miktarındaki değişimler ile çağ bilgisinin değişkenliği “öğrenme nasıl oluşmaktadır?” sorusunu beraberinde getirmektedir. Erden ve Erden ve Akman’a (1997) göre öğrenmenin oluşumunu kapsamlı biçimde açıklayan öğrenme yaklaşımı “Bilgiyi İşleme Modeli”dir. Bu yaklaşıma göre öğrenme bireyin sahip olduğu bazı yapılar ve bu yapılarla ilgili süreçler sonucu meydana gelir.

Bilgiyi işleme modeli bireyin bilgileri nasıl kazandığı, transfer ettiği, depoladığı, uyguladığı ve istendiğinde geriye getirdiği gibi bellek süreç ve mekanizmalarını incelemektedir. Bu modele göre öğrenme, zihinsel süreçlerde üç temel öge arasındaki ilişki ve bilgi akışı yoluyla meydana gelir. Bu öğeler; duyuşsal kayıt, kısa süreli bellek ve uzun süreli bellektir.

Bugün güçlü olmanın belirleyicisi bilgiyi depolamak değil, onu kullanma ve ondan yeni bilgi üretme kapasitesine sahip olmaktır. Bu çerçevede, ders programlarının içerik ve sunumlarının öğrenciye, onların bilgiyi kullanmasını hedef alması beklenmektedir (Özden, 2002, 19).

Bugün önemli olan Türkiye’nin buğday rekoltesini ezbere bilmek değil, önce bu veriye nasıl ulaşacağını öğrenmek, ardından bu veriyi eskilerle karşılaştırarak bir bilgiye ulaşmak, sonra da bu bilgiyi sorgulamak, tartışmak ve sonunda meselâ, ticari yaşamda değerlendirmektir (Çivi, 2002, 197).

Öğrenmeyi öğrenme, en yalın haliyle mevcut bilgileri kullanarak yeni durumlar için gerekli bilgiyi üretebilmektir. Herhangi bilgi veya yöntem ile değil, tamamıyla düşünsel kapasiteyle ilgilidir. İnsanın sahip olduğu zekâyı kullanması, düşünme yetilerini geliştirmesi ile mümkündür (Özden, 2002, 95).

Öğrenmeyi öğrenmek nasıl gerçekleştirilebilir? Bunu şöyle sıralamak mümkündür:

- Çeşitli kaynaklardan bilgiye ulaşma,
- Bilgiyi problem çözme, karar verme ve plânlama amacıyla kullanma,
- Bilgiyi günlük yaşamda kullanma,
- Bilgisayarın bilgiye erişebilecek bir araç olarak görülmesini sağlama, vb (Çolakoğlu, 2002).

Öğrencinin yaptığı çalışmaya kendini verebilmesi, her şeyden önce, o işin üstesinden gelebileceği konusunda kendisine güvenmesini gerektirir. Stratejileri etkili kullanan öğrenciler, içinde buldukları durumda kendilerini kontrol edebileceklerine inanırlar. Bu öğrenciler, eğer çaba gösterirlerse gerçekten başarılı olabileceklerine de inanırlar. Bu güven başarı üzerinde oldukça etkili olur (Pressley ve diğ., 1989, 3-7).

Kutlu ve Bozkurt’a (2003) göre insan beyninin dakikada ortalama 600-800 kelimeyi algılama kapasitesi varken, bir ders veya konferansta beyne ulaşan uyarıcı sözcük sayısı dakikada sadece 100-150 civarındadır. Konuşma hızından daha fazla algılama kapasitesinin olması oldukça önemli bir fırsattır, çünkü anlatılanları dinlemenin yarı sıra o konu üzerinde düşünmek için de bu kapasiteye ihtiyaç vardır.

Problem Cümlesi

İlköğretim dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi coğrafya ünitelerinin işlenişinde öğrenmeyi öğrenme stratejilerine dayalı olarak gerçekleştirilen öğretimin geleneksel öğretime göre öğrenci başarısı ve kalıcılığı etkisi var mıdır?

Alt Problemler

1. Geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu ile öğrenmeyi öğrenme stratejilerinin uygulandığı deney grubu ön test sonuçları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
2. Geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu ile öğrenmeyi öğrenme stratejilerinin uygulandığı deney grubu son test sonuçları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
3. Deney ve kontrol gruplarının ön-test ve son-test sonuçları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
4. Deney grubunun son-test ve ön-test sonuçları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
5. Kontrol grubunun son-test ve ön-test sonuçları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
6. Deney ve kontrol grubunun toplam kalıcılık puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

YÖNTEM

Bu araştırmada “ön test-son test” kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Bu modelde gruplar yansız atama yoluyla deney ve kontrol grubu olarak oluşturulur (Balci, 2001; Büyüköztürk, 2004). Yarı deneysel desen kullanıldığından dolayı evren ve örneklem seçimine gidilmemiş, bunun yerine çalışma

grupları alınmış ve grupların eşitliği üzerinde durulmuştur. Grupların eşitliğini tespit etmek amacıyla uygulama öncesi ön test uygulanmış, ön test uygulanan 4 sınıftan puanları birbirlerine en yakın olan iki sınıfta çalışmalar yürütülmüştür. Araştırma grubunu, Konya ili Meram ilçesinde bir ilköğretim Okulu'ndan 4. sınıflar arasında; biri deney grubu 33, diğeri kontrol grubu 35 öğrenci olarak belirlenmiş ve 4C ve 4E şubelerinden toplam 68 öğrenci oluşturmuştur. 4E sınıfı deney grubu, 4C sınıfı ise kontrol grubu olarak alınmıştır.

Veri Toplama Aracı, Verilerin Toplanması ve Verilerin Analizi

Gerçekleştirilen deneysel çalışmada, araştırma yapılacak okulun, okul idaresi ve 4. sınıf öğretmenleriyle görüşülerek araştırmanın amacı, ne kadar süreceği hakkında bilgi verilmiş, daha sonra da gerekli izin alınmıştır. Araştırmanın tamamı öğrencilerin normal ders yaptıkları dersliklerde uygulanmıştır. Uygulama öncesi ve uygulama sırasında şu basamaklar izlenmiştir: Veri toplama araçları geliştirilmiş ve uygulamaya başlamadan önce, hedef ve davranışlara uygun öğretim malzemeleri ve ders planları hazırlanmıştır. Uygulanan ön test sonuçlarına göre biri deney, diğeri kontrol grubu olarak belirlenen 4. sınıf şubesindeki 68 öğrenci araştırma grubunu oluşturmaktadır.

Başarı testi deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilere önce ön test olarak uygulanmıştır. Deney grubunda, öğrenmeyi öğrenme stratejilerine uygun etkinliklerle ders işlenmiş, kontrol grubunun derslerinde ise geleneksel öğretim yaklaşımına dayalı, soru-cevap ve düz anlatım gibi yöntemlerle ders işlenmiştir. Uygulamalar bittikten sonra başarı testi deney ve kontrol gruplarına son test olarak uygulanmış ve son testten 4 hafta sonra da kalıcılık testi uygulanmıştır. Başarı testinin kullanılmasındaki amaç, öğrencilerin "Yaşadığımız Yer" ünitesiyle ilgili bilgilerini ön test, son test ve kalıcılık puanlarını yoklayarak uygulanan stratejilerden kaynaklanabilecek gruplar arası bilişsel düzeydeki farklılıkları ortaya koymaktır.

Derslerin işlenmesine yönelik olarak günlük planlar hazırlanmış ve deney grubu için hazırlanan tüm günlük planlarda öğrenmeyi öğrenme stratejilerinin kullanılmasına çalışılmıştır. Kontrol grubunda ise geleneksel ders planları hazırlanmıştır.

Sorular hazırlanmadan önce belirtke tablosu oluşturulmuş ve burada değişik hedeflerle ilgili olarak her hedeften kaç soru sorulacağı belirlenmiştir. Hedef davranışlar doğrultusunda hazırlanan soruların kapsam geçerliliği için uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlarca belirlenen kapsam geçerliliğinden sonra 30 sorudan oluşan pilot çalışmada 8 (%27) bilgi, 10 (%33) kavrama, 7 (%23) uygulama ve 5 (%17) analiz sorusu hazırlanmıştır. Başarı testini geliştirme aşamasında, hazırlanan test bu dersi daha önce almış ve bir üst sınıfa geçmiş olan 5. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Başlangıçta 30 maddelik olan test 105 5. sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Elde edilen verilere göre her maddenin güçlük indeksi ve madde ayırt ediciliği bulunmuştur. Ayırt edicilik indeksi 0.20'nin altında olan 2 bilgi, 2 kavrama ve 1 uygulama olmak üzere 5 soru testten çıkarılmıştır. Bunun sonucunda geliştirilen testte 6 (%24) bilgi, 8 (%32) kavrama, 6 (%24) uygulama ve 5 (%20) analiz sorusu olmak üzere 25 soru bulunmaktadır. Yapılan ön uygulama sonucunda testten çıkarılan sorular, testin kapsam geçerliliğini bozacak nitelikte değildir. Testin son şekli 25 sorudan oluşmaktadır. Bu başarı testinin ortama güçlüğü 0.35 olarak hesaplanmıştır. KR-20 yöntemi ile başarı testinin güvenilirliği (r_{tt}) 0.85 bulunmuştur. Çelik'e (2000) göre güvenilirlik tahmininde, izlenen yol ne olursa olsun, sonucun 0.00-1.00 arasında olması gerektiği göz önüne alınarak testin güvenilir olduğuna karar verilmiştir. Bu başarı testi deney ve kontrol grubuna uygulama başlamadan önce ön test, uygulama sonunda son test ve uygulamanın sona ermesinden dört hafta sonra kalıcılık testi olarak uygulanmıştır.

Yapılan çalışmada deney grubunda uygulanmak üzere hazırlanan planlarda, biçimsel bölüm (ünitenin ve konunun adı, süre, hedef ve davranışlar, araç-gereç ve materyaller, ünite kavramları ve sembolleri, öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleri), giriş (dikkati çekme, güdüleme, gözden geçirme, derse geçiş), geliştirme (etkinlikler), sonuç (son özet, tekrar güdüleme ve kapanış) ve değerlendirme (değerlendirme soruları, planın işlenişine ilişkin görüşler ve ev çalışması) etkinlikleri yer almıştır. Kontrol grubunda ise genellikle anlatım, soru-cevap gibi öğretmen merkezli geleneksel bir öğretimle ders işlenmiştir.

"Yaşadığımız Yer" ünitesinin "Doğal Çevremiz" konusuyla ilgili deney grubuna uygulanan, 1 ders saati için hazırlanan, bazı etkinlikler aşağıdaki gibidir.

Uygulama başlamadan önce deney grubundaki öğrencilere öğrenmeyi öğrenme stratejileri hakkında bir ders saati içinde bilgiler verilmiş; yararlanabilecekleri öğrenmeyi öğrenme stratejileri tanıtılmış ve bu

stratejileri nasıl kullanacakları anlatılmıştır. Öğrencilere öğrenmeyi öğrenme stratejileri olarak konsantrasyon (dikkatini toplama), kendine güven, bilgi birimleri arasında ilişki kurma, bilgi haritaları, kavram haritaları, aktif dinleme, not alma, özetleme, altını çizme, benzetimler yapma, metnin ana hatlarının çıkarılması, bilgiyi şematize etme (bilgi haritası çıkarma) stratejileri hakkında bilgi verilmiştir.

Derslerin işlenişi esnasında ise öğretmen metni data-show yardımıyla paragraf paragraf sınıfa yansıtmış, paragraftaki cümleler ve ifadeleri ise önem derecesine göre koyu, altı çizili, italik gibi karakterle dikkati çekmeye çalışmıştır. Bu bakımdan 1. derecede önemli cümleler koyu ve altı çizili, 2. derecede önemli cümleler italik ve 3.derecede önemli cümleler normal biçimde yazılmıştır. İlerleyen derslerde ise öğretmen öğrencilerden bu işlemleri yapmasını istemiştir. Öğretmen öğrencilerden not tutma matrisi hazırlamalarını istemiş, yansı ile gösterilen metin ile ilgili öğrenciler matris üzerine notlar tutmuşlar, konu ile ilgili kavram haritası ve bilgi haritası oluşturmuşlar, benzetimler yapmışlardır.

Öğrenciler derse hazırlık, derse geçiş ve dersin işlenişi esnasında genel olarak şu kurallara uymuşlardır:

- metni okumaya başlamadan önce okunacak metne konsantre olmuşlar,
- çalışma yaprağını veya konuyu okuyup genel olarak gözden geçirmişler,
- metnin kendilerine göre önemli noktaları, konu başlık ve alt başlıklarını sınıflamaya, ilişkilendirmeye ve şemalarla göstermeye çalışmışlar,
- konularla ilgili kendilerine sorular sormuşlar (metin, başlık ve paragraflar ne hakkında?, metindeki kritik cümle ve noktalar nelerdir?, paragrafların kritik cümle ve noktaları nelerdir?, bu kritik noktalar arasında ne tür bir ilişki var?),
- metin içinde önemli nokta, bağlantı, başlık ve alt başlıklarını içeren kısımları tespit etmişler,
- metin içinde önemli noktaların altını çizmişler,
- metinle ilgili özetlemeler yapmışlar,
- verilen metnin içeriği ile ilgili sınıflamalar yapmışlar, bu sınıflamaları şemalaştırmaya çalışmışlar, bu sınıflamalar doğrultusunda matrisler hazırlamışlar,
- şemalar ve altı çizili ifadeleri dikkate alarak metnin ana fikir, yardımcı fikir ve önemli noktalarını bulmaya çalışarak bulduklarını listelemişler,
- elde edilen bu listeyi not tutma matrisinde uygun yerlere yerleştirmişler, metinle ilgili kavram haritaları ve bilgi haritaları oluşturmaya çalışmışlar,
- metni ve matrisi gözden geçirip, konularla ilgili kendilerine sorular sorarak bu sorulara yanıtlar aramışlar,
- hazırlanmış olan not tutma matrisi, şemalar ve kavram haritaları üzerinde: benzerlikler nelerdir?, farklılıklar nelerdir?, ne tür bir ilişki vardır?, dikkat çekici özellikler nelerdir?, v.b soruları cevaplayarak tekrar gözden geçirmişler
- ortaya çıkan liste ve matrisi gözden geçirerek tekrar etmişlerdir.

Kullanılan İstatistiksel Teknikler

Araştırmada istatistiksel teknikler olarak; frekans, yüzdeler, aritmetik ortalama, standart sapma ve bağımsız t testi kullanılmıştır. İstatistiksel analizler bilgisayar ortamında, Excel 7.0 ve SPSS 13.0 programlarında yapılmıştır.

BULGULAR VE SONUÇLAR

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu çalışmada ölçme araçları ve toplanan veriler, uygun istatistik teknikler kullanılarak analiz edilmiş ve bulgular tablolar halinde açıklanmıştır.

Tablo 1, deney ve kontrol gruplarına başlangıçta uygulanan ön başarı testlerinin puan ortalamalarını ve t testi analiz sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 1. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön-test Puanlarına İlişkin t-testi Analiz Sonuçları

Değişkenler	N	x	ss	t	p	Anlamlılık düzeyi
Deney grubu	33	24.545	8.602	0.206	.896	P>,05
Kontrol grubu	35	24.285	7.683			

Araştırmanın akademik başarı açısından eşit gruplarda yürütülmesi için 5 sınıfta ön test uygulanmış, birbirine en yakın puana sahip 4C ve 4E sınıfları araştırmaya alınmış, hangi sınıfın deney grubu, hangi sınıfın kontrol grubu olacağı ise random atamayla tespit edilmiştir. Buna göre 4C sınıfı kontrol, 4E sınıfı ise deney grubu olarak araştırma yürütülmüştür. Grupların ön test başarı ortalamalarına bakıldığı zaman deney grubundaki öğrencilerin puan ortalaması 24.545, kontrol grubundaki öğrencilerin ise puan ortalamasının 24.285 olduğu görülmektedir. Yapılan analizlere göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Bu bakımdan araştırmanın birbirine denk iki grup arasında yapıldığı söylenebilir.

Tablo 2'de deney ve kontrol gruplarının son test puanları ve ortalama ve standart sapmaları hesaplanmış, grupların başarı ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için t testi kullanılmıştır.

Tablo 2. Deney ve Kontrol Grubu Son-test Puanlarına İlişkin t-testi Analiz Sonuçları

Değişkenler	n	x	ss	t	p	Anlamlılık düzeyi
Deney grubu	33	77.878	14.308	2.898	.005	P<.05
Kontrol grubu	35	66.668	15.500			

Araştırmada deney ve kontrol gruplarına son test olarak uygulanan başarı testi sonuçlarına göre: deney grubunun son-test puan ortalamasının 77.878, kontrol grubuna ait puan ortalamasının ise 66.668 olduğu görülmektedir. Kontrol ve deney grubu son-test puan istatistiklerinin anlamlılığını test etmek için yapılan t testi sonuçlarına göre deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bulunan bu fark öğrenmeyi öğrenme stratejilerini kullanan öğrencilerin lehine olması, bu stratejilerin öğrencilerin öğrenmeleri üzerine olumlu etkiler yaptığının bir göstergesidir.

Tablo 3'de deney ve kontrol gruplarının ön-test ve son-test puanları farkının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmış, grupların başarı ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için t testi kullanılmıştır.

Tablo 3. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön-test ve Son Test Puan Farklarına İlişkin t-testi Analiz Sonuçları

Değişkenler	n	x	ss	t	p	Anlamlılık düzeyi
Deney grubu	33	53.333	11.83	20.24	.000	P<.05
Kontrol grubu	35	43.142	12.60			

Deney ve kontrol gruplarının ön-test ve son-test puan farklarına ilişkin t testi sonuçların incelendiğinde deney grubunun son-test ön-test puan farkları ortalamasının 53.333, kontrol grubunun son-test ön-test puan farkları ortalamasının 43.142 olduğu görülmektedir. Deney ve kontrol gruplarının son-test ve ön-test puan farkları arasındaki anlamlılığı test etmek için t testi analiz sonuçlarına göre deney grubu öğrencileri lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farka göre öğrenmeyi öğrenme stratejilerinin öğrencilerin öğrenmeleri üzerinde olumlu etkiler yaptığı sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 4'te deney grubunun ilk ve son başarı durumları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını tespit etmek için t testi kullanılmıştır ve sonuçlar yorumlanmıştır.

Tablo 4. Deney Grubunun Son-test ve Ön-test Puan Farklarına İlişkin t-testi Analiz Sonuçları

Değişkenler	n	x	ss	t	p	Anlamlılık düzeyi
Son test	33	77.878	8.60	25.88	.000	P<.05
Ön test	33	24.545	14.308			

Deney grubunun son-test ve ön-test puan farklarına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde, deney grubunun son-test ortalamasının 77.878, ön test ortalamasının ise 24.545 olduğu görülmektedir. Deney grubu son-test ve ön-test arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için yapılan t testi analiz sonuçlarına göre son test lehine anlamlı bir farklılık olduğunu ve uygulama sonucunda öğrencilerin öğrenmeyi öğrenme stratejilerini kullanarak öğrenmelerinde olumlu değişiklikler yaptığını göstermektedir.

Tablo 5'te ilk ve son başarı durumları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını tespit t testi ile analiz edilerek tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 5. Kontrol Grubunun Son-test ve Ön-test Puan Farklarına İlişkin t-testi Analiz Sonuçları

Değişkenler	n	x	Ss	t	p	Anlamlılık düzeyi
Son test	35	66.668	15.50	20.245	.000	P<,05
Ön test	35	24.285	7.68			

Kontrol grubunun son-test ön-test puan ortalamaları incelendiğinde son test puanlarının 66.668, ön test puanlarının ise 24.285 olduğu görülmektedir. Kontrol grubunun son test ve ön-test puanlarını tespit etmek için yapılan t testi analiz sonuçlarına göre son-test lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Geleneksel yöntemlerle ders işlenen kontrol grubunun son-testi lehine anlamlı bir farklılık olması geleneksel yöntemlerinde öğrenci başarıları üzerinde olumlu etkiler yaptığını göstermektedir. Fakat bu fark öğrenmeyi öğrenme stratejilerini kullanan deney grubundaki artış kadar fazla değildir. Bu durumda öğrenmeyi öğrenme stratejilerine dayalı öğrenmenin, geleneksel öğrenmelere göre sosyal bilgiler coğrafya konularında daha etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 6’da kontrol grubu ve deney grubunun toplam kalıcılık puanlarına ilişkin t testi analiz sonuçları ve bu sonuçlara ilişkin yorumlar yer almaktadır.

Tablo 6. Deney ve Kontrol Grubunun Toplam Kalıcılık Puanları ve t-testi Analiz Sonuçları

Değişkenler	n	Sontest x	Kalıcılık x	ss	t	p	Anlamlılık düzeyi
Deney grubu	33	77.878	71.666	17.305	2.65	.022	P<,05
Kontrol grubu	35	66.668	61.714	17.779			

Tablo 6’daki deney ve kontrol grubunun toplam kalıcılık puanlarına ilişkin t testi analiz sonuçları incelendiği zaman, deney grubunun kalıcılık puan ortalamasının 71.666, kontrol grubunun kalıcılık puan ortalamasının ise 61.714 olduğu görülmektedir. Deney ve kontrol grubuna ilişkin toplam kalıcılık puanlarının anlamlılığını kontrol etmek için yapılan t testi sonuçlarına göre deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmaktadır. Deney grubu ve kontrol grubundaki öğrencilerin öğrendiklerinin kalıcılığını sağlamada öğrenmeyi öğrenme stratejilerinin daha etkili olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Yapılan deneysel uygulamaya göre şu sonuçlara ulaşılmıştır: Araştırmanın alt problemlerinin çözümü için toplanan verilerin analizleri değerlendirildiğinde, Sosyal Bilgiler “Yaşadığımız Yer” ünitesinin öğretiminde öğrenmeyi öğrenme stratejilerinin uygulanmasıyla öğretim yapılan deney grubunun başarı ortalaması ve toplam kalıcılık puanlarıyla, geleneksel öğretim yapılan kontrol grubunun başarı ortalaması ve kalıcılık puanları ve başarı ortalaması arasında deney grubu lehine anlamlı fark bulunmuştur. Yapılan araştırmalar (Yorulmaz, 2001; Meydan, 2004; Çerçi, 2005; Uysal, 2006) öğrenmeyi öğrenme stratejilerinin öğrencilerin akademik başarılarını, anlama düzeylerini ve yorumlama düzeylerini arttırdığını göstermiştir. Ayrıca derse yönelik olumlu tutum geliştiren öğrencilerin öğrenmeye istekli oldukları anlaşılmıştır (Demirkaya ve Arıbaş, 2004).

Ayrıca kontrol grubunun ilk ve son testleri arasında da anlamlı bir fark olduğundan, geleneksel yöntemlerin de etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak bu başarı öğrenmeyi öğrenme stratejilerinin uygulandığı deney grubuna göre düşüktür.

Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında ileri sürülebilecek önerilerden bazıları şunlardır:

- Araştırma sonucuna göre öğrenmeyi öğrenme stratejileri ile ilgili uygulamaların yaşadığımız yer ünitesi doğal çevremiz konusunda öğrencilerin başarıları üzerine olumlu etki yaptığı düşünülürse, diğer ders ve konular için de öğrenmeyi öğrenme stratejilerinden yararlanılması gerekmektedir.
- Okullar öğrencilerin sadece bilgi öğrendikleri yerler değil; aynı zamanda etkili düşünme, öğrenme becerileri kazandıkları yerler olmalıdır.
- Ders kitapları ve öğretmen el kitaplarında konuların öğrenilmesinde etkili olabilecek öğrenme stratejileri de yer almalıdır.
- Öğrenmeyi öğrenme stratejileri ve farklı öğrenme stratejileriyle ilgili kitap, süreli yayın ve dergilerin okullara gönderilmesi sağlanmalıdır.

- Öğrenme stratejileri ve öğrenmeyi öğrenme konusunda hizmetçi eğitim kurs ve seminerlerine ağırlık verilmelidir.
- Öğrenciler ve öğretmenler için öğrenme stratejileri ile ilgili süreli yayınlar takip edilmeli, eksiklikleri tamamlayıcı şekilde broşürler hazırlanmalıdır.
- Eğitimin her kademesinde öğrenme stratejileri ve öğretimine önem verilmeli, özellikle öğretmen adaylarının okullarda bu alanda yetişmiş öğretmenler olarak göreve başlamaları sağlanmalıdır.
- Öğrencilere sınav başarısı ve akademik gelişmenin yanı sıra; araştırmacı-bilimsel tutum, yaşam boyu öğrenme alışkanlıkları, etkili kişiler arası ilişkiler, etkili düşünme, öğrenme becerileri gibi özelliklerin kazandırılmasını da amaçlamalıdır.

KAYNAKÇA

- Allender, Jerome S. (1991). *Imagery in Teaching and Learning*. Praeger Publishers. One Madison Avenue New York
- Balcı, A. (2004). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. Ankara: PegemA Yayıncılık
- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık
- Çelik, D. (2000). *Okullarda Ölçme Değerlendirme Nasıl Olmalı*. Ankara: Milli Eğitim Yayınevi.
- Çerçi, A. (2005). *Türkçe Öğretiminde Öğrenmeyi Öğrenme Stratejilerinin Öğrencilerin Anlama Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış YL Tezi, Konya: Selçuk Ün. Sosyal Bilimler Enst.
- Çivi, C. (2002). Öğrenmeyi Öğrenmek. *Eğitime Yeni Bakışlar-I*. Ankara: Mikro dizgi.
- Çolakoğlu, J. (2002). Yaşam Boyu Öğrenmede Motivasyonun Önemi. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı 155-156
- Demirkaya, H. ve Arıbaşı, K. (2004). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Üçüncü Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı: 12
- Ekinci, A. (2005). Bilgi Toplumunda Eğitimin Anahtar Kavramı: Öğrenmeyi Öğrenme. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*. Yıl: 5. Sayı: 59 Ocak
- Erden, M. ve Akman, Y. (1997). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Fındıkçı, İ. (1998). Hayat Boyu Öğrenme Büyük Savaş. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*. Sayı: 56
- Kutlu, O. ve Bozkurt, M. C. (2003). *Okulda ve Sınavlarda Adım Adım Başarı*. Konya: Çizgi Kitabevi
- Meydan, A. (2004). *Sosyal Bilgiler Dersi Coğrafya Ünitelerinin İşlenişinde Öğrenmeyi Öğrenme Stratejilerinin Öğrencilerin Başarı ve Tutumlarına Etkisi*. Yayınlanmamış DR Tezi, Konya: Selçuk Ün. Sosyal Bilimler Enst.
- Ormrod, J. E. (1990). *Human Learning: Theories, Principles and Educational Applications*. Columbus: Merrill Publishing Company.
- Özden, Y. (2002). *Eğitimde Yeni Değerler*. Ankara: PegemA yayıncılık
- Özer, B. (2003). Öğretmenlerin Yeni Görevi: Öğrenmeyi Öğretme. *Öğrenmeyi Öğrenme Etkinlikleri*. Ankara: ODTÜ Kültür ve Kongre Merkezi
- Pressley, M ve Diğ. (1989). Strategies That Improve Childrens' Memory and Comprehension of Text. *The Elementary School Journal*. 89.
- Senemoğlu, N. (1998). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Spot Matbaacılık.
- Uysal, İ. (2006). *Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrenmeyi Öğrenme Stratejilerinin Öğrencilerin Anlama ve Yorumlama Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış YL Tezi, Konya: Selçuk Ün. Sosyal Bilimler Enst.
- Yorulmaz, E. (2001). *Öğrenmeyi Öğrenme Stratejilerinin İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğrenci Ders Başarısı Üzerine Etkisi*. Yayınlanmamış YL Tezi. Çanakkale: Onsekiz Mart Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.